

**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻ ՊԱՏԳԱՄԱՎՈՐՆԵՐԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԹՎԻ ԱՌՆՎԱԶՆ ՄԵԿ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴԻ ԴԻՄՈՒՄԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ «ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻ ՊԱՏԳԱՄԱՎՈՐ ՆԱԻՐԱ ԶՈՀՐԱԲՅԱՆԻ՝ ՈՐՊԵՍ ՄԱՐԴՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՀԱՐՑԵՐԻ ՄՇՏԱԿԱՆ ՀԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ ՆԱԽԱԳԱՀԻ ԼԻԱԶՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԴԱԴԱՐԵՑՄԱՆ ՄԱՍԻՆ» ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻ 2020 ԹՎԱԿԱՆԻ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 29-Ի ԹԻՎ ԱԺՈ-014-Ա ՈՐՈՇՄԱՆ՝ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ

Քաղ. Երևան

13 ապրիլի 2021 թ.

Սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Ա. Դիլանյանի (նախագահող), Վ. Գրիգորյանի, Հ. Թովմասյանի, Ա. Թունյանի, Ա. Խաչատրյանի, Ե. Խունդկարյանի, Է. Շաթիրյանի, Ա. Պետրոսյանի, Ա. Վաղարշյանի,

մասնակցությամբ (գրավոր ընթացակարգի շրջանակներում)՝

դիմողի՝ Ազգային ժողովի պատգամավորների ընդհանուր թվի առնվազն մեկ հինգերորդի,

գործով որպես պատասխանող կողմ ներգրավված՝ Ազգային ժողովի ներկայացուցիչ Ս. Գրիգորյանի,

համաձայն Սահմանադրության 168-րդ հոդվածի 1-ին կետի, 169-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» սահմանադրական օրենքի 22, 40 և 68-րդ հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «Ազգային ժողովի պատգամավորների ընդհանուր թվի առնվազն մեկ հինգերորդի դիմումի հիման վրա՝ «Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի պատգամավոր Նաիրա Զոհ-

րաբյանի՝ որպես Մարդու իրավունքների պաշտպանության և հանրային հարցերի մշտական հանձնաժողովի նախագահի լիազորությունների դադարեցման մասին» Ազգային ժողովի 2020 թվականի դեկտեմբերի 29-ի թիվ ԱԺՈ-014-Ա որոշման՝ Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

«Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի պատգամավոր Նաիրա Զոհրաբյանի՝ որպես Մարդու իրավունքների պաշտպանության և հանրային հարցերի մշտական հանձնաժողովի նախագահի լիազորությունների դադարեցման մասին» թիվ ԱԺՈ-014-Ա որոշումը (այսուհետ՝ նաև Որոշում) Ազգային ժողովի կողմից ընդունվել և Ազգային ժողովի նախագահի կողմից ստորագրվել է 2020 թվականի դեկտեմբերի 29-ին, ուժի մեջ է մտել 2020 թվականի դեկտեմբերի 30-ին:

Որոշմամբ սահմանված է.

«Հիմք ընդունելով «Ազգային ժողովի կանոնակարգ» սահմանադրական օրենքի 150-րդ հոդվածը՝

Ազգային ժողովը **որոշում է.**

Դադարեցնել Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի պատգամավոր Նաիրա Զոհրաբյանի լիազորությունները՝ որպես Մարդու իրավունքների պաշտպանության և հանրային հարցերի մշտական հանձնաժողովի նախագահ»:

Գործի քննության առիթը Ազգային ժողովի պատգամավորների ընդհանուր թվի առնվազն մեկ հինգերորդի՝ 2021 թվականի հունվարի 11-ին Սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումն է:

Ուսումնասիրելով դիմումը, պատասխանողի գրավոր բացատրությունը, գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, վերլուծելով սույն գործին առնչվող իրավական ակտերը՝ Սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց.**

1. Դիմողի դիրքորոշումները

Դիմողի պնդմամբ՝ Ազգային ժողովի «Իմ քայլը» խմբակցության կողմից մեկ այլ խմբակցությանը վերապահված հանձնաժողովի նախագահի լիազորությունների դադարեցման հարց նախաձեռնելը հակասում է Սահմանադրության 106-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 2-րդ նախադասության և «Ազգային ժողովի կանոնակարգ» սահ-

մանադրական օրենքի (այսուհետ՝ Կանոնակարգ) 150-րդ հոդվածի 2-րդ մասի պահանջներին: Ըստ այդմ՝ դիմողը պնդում է, որ Որոշումը հակասում է Սահմանադրության 106-րդ հոդվածի 2-րդ մասին, քանի որ այն ընդունվել է Կանոնակարգի 150-րդ հոդվածի 2-րդ մասի պահանջի խախտմամբ:

Դիմողը գտնում է, որ հանձնաժողովի նախագահի լիազորությունների դադարեցման հարցը նախաձեռնելիս «Իմ քայլը» խմբակցությունը սխալ է մեկնաբանել Կանոնակարգի 150-րդ հոդվածի 2-րդ մասի դրույթն առ այն, որ մշտական հանձնաժողովի նախագահի լիազորությունների դադարեցման մասին Ազգային ժողովի որոշման նախագիծ ներկայացնելու իրավունք ունի խմբակցությունը:

Դիմողը, ըստ էության, բարձրացնելով Կանոնակարգի 150-րդ հոդվածի 2-րդ մասի դրույթի՝ իրավական որոշակիության պահանջներին համապատասխանության հարց, առաջ է քաշում հարցադրում՝ Ազգային ժողովի մշտական հանձնաժողովի նախագահի լիազորությունների դադարեցման մասին Ազգային ժողովի որոշման նախագիծ ներկայացնելու իրավունք ունի ցանկացած խմբակցություն, թե՛ միայն այն խմբակցությունը, որին վերապահվել է տվյալ մշտական հանձնաժողովի նախագահի պաշտոնը:

Դիմողի համոզմամբ հիշյալ նախագիծը ներկայացնելու իրավունք ունի միայն այն խմբակցությունը, որին վերապահվել է տվյալ մշտական հանձնաժողովի նախագահի պաշտոնը:

Իր այդ դիրքորոշումը հիմնավորելու համար դիմողը վկայակոչում է նաև Կանոնակարգի 11-րդ հոդվածի 3-րդ մասը, համաձայն որի՝ խմբակցության անդամը խմբակցությանը վերապահված հանձնաժողովի անդամի տեղում նշանակվում, ինչպես նաև հանձնաժողովի կազմից դուրս է գալիս խմբակցության որոշմամբ: Դրանով իսկ դիմողն ընդգծում է խմբակցության կամքի առաջնայնությունը:

Դիմողը վկայակոչում է նաև Կանոնակարգի 8-րդ հոդվածի 4-րդ մասը, համաձայն որի՝ ընդդիմադիր խմբակցությունն ունի Կանոնակարգով սահմանված գործունեության երաշխիքներ: Ըստ դիմողի՝ Կանոնակարգի 150-րդ հոդվածի 2-րդ մասի դրույթի ցանկացած այլ մեկնաբանություն, որի պայմաններում դիտարկվող

իրավունքը կվերապահվի ցանկացած խմբակցության, կարժեգրկի Կանոնակարգի 8-րդ հոդվածի 4-րդ մասում ամրագրված երաշխիքը:

Դիմողը նաև փաստարկում է, որ Կանոնակարգի 150-րդ հոդվածի 2-րդ մասում «խմբակցություն» եզրույթը գործածված է եզակի թվով, ինչը ևս վկայում է օրենսդրի մտադրությունը՝ Ազգային ժողովի մշտական հանձնաժողովի նախագահի լիազորությունների դադարեցման մասին Ազգային ժողովի որոշման նախագիծ ներկայացնելու իրավունք վերապահել այն խմբակցությանը, որին վերապահվել է տվյալ մշտական հանձնաժողովի նախագահի պաշտոնը:

2. Պատասխանողի դիրքորոշումները

Ըստ պատասխանողի՝ մշտական հանձնաժողովի նախագահի և անդամի պաշտոններում, համապատասխանաբար՝ ընտրվելու և նշանակվելու, ինչպես նաև այդ պաշտոններում լիազորությունների ավարտման կառուցակարգերի համեմատությունը ոչ միայն չի հիմնավորում դիմողի հիմնական պնդումը, այլ ընդհակառակը՝ առավել ակներև է դարձնում դրա անհիմն լինելը:

Սահմանադրության 106-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ մշտական հանձնաժողովներում տեղերը բաշխվում են խմբակցություններում ընդգրկված պատգամավորների թվի համամասնությամբ: Մշտական հանձնաժողովների նախագահների պաշտոնները խմբակցությունների միջև բաշխվում են խմբակցությունում ընդգրկված պատգամավորների թվի համամասնությամբ:

Վերոնշյալ դրույթից բխում է, որ Սահմանադրությամբ երաշխավորվում է.

- խմբակցությունների՝ ըստ դրանցում ընդգրկված պատգամավորների թվի համամասնության ներկայացվածությունը մշտական հանձնաժողովներում.
- խմբակցությունների՝ ըստ դրանցում ընդգրկված պատգամավորների թվի համամասնության ներկայացվածությունը մշտական հանձնաժողովների նախագահների պաշտոններում:

Միաժամանակ, Սահմանադրությամբ չեն ամրագրվում ընթացակարգային դրույթներ, որոնց միջոցով պետք է ապահովվեն Սահմանադրության 106-րդ հոդ-

վածի 2-րդ մասով ամրագրված՝ խմբակցությունների ներկայացվածության երաշխիքները. նշված ընթացակարգերն ամրագրված են Կանոնակարգով:

Կանոնակարգի ուսումնասիրությունից պարզ է դառնում, որ օրենսդրի կողմից հստակ տարբերակվել են Ազգային ժողովի մարմիններում նշանակումները և ընտրությունները:

Պատասխանողը նշում է, որ ի տարբերություն մշտական հանձնաժողովի անդամի տեղում նշանակման դեպքի, մշտական հանձնաժողովի նախագահի, Ազգային ժողովի նախագահի, նրա տեղակալների պաշտոններում ընտրվելու դեպքում պատգամավորն այդ պաշտոնները կարող է ստանձնել Ազգային ժողովի կամահայտնության արդյունքում, այլ ոչ թե սուկ այն խմբակցության կամահայտնության արդյունքում, որի կազմում նա ընդգրկված է: Ըստ պատասխանողի՝ մշտական հանձնաժողովի նախագահի, Ազգային ժողովի նախագահի, նրա տեղակալների պաշտոններում Ազգային ժողովի կողմից ընտրվելու և ոչ թե մեկ խմբակցության կողմից նշանակվելու կառուցակարգի ամրագրումը, թերևս, պայմանավորված է դրանց գործառույթներով, մասնավորապես, այն հանգամանքով, որ «մշտական հանձնաժողովի նախագահը, Ազգային ժողովի նախագահը և նրա տեղակալները այդ կարգավիճակում գործելիս ներկայացնում են (համակարգում են) ոչ միայն այն խմբակցությունը և իրենց խմբակցության պատգամավորներին, այլ նաև այլ խմբակցություններում ընդգրկված պատգամավորներին, իսկ որոշ դեպքերում նաև ամբողջ Ազգային ժողովը»: Եվ հենց այս հանգամանքով է պայմանավորված, որ Կանոնակարգի 150-րդ հոդվածի 2-րդ մասով՝ մշտական հանձնաժողովի նախագահի լիազորությունների դադարեցման մասին Ազգային ժողովի որոշման նախագիծ ներկայացնելու իրավունքը վերապահված է ցանկացած խմբակցության:

3. Գործի շրջանակներում պարզման ենթակա հանգամանքները

Սույն գործի շրջանակներում Սահմանադրական դատարանն անդրադառնում է, մասնավորապես,

- Որոշման (անհատական իրավական ակտի) սահմանադրականության հարցին, որն ընդունվել է Կանոնակարգի 150-րդ հոդվածի հիման վրա: Վերջինիս

առնչությամբ, պարզման ենթակա է, մասնավորապես, Կանոնակարգի 150-րդ հոդվածի 2-րդ մասի սահմանադրաիրավական բովանդակությունն այն իմաստով՝ օրենսդիրն Ազգային ժողովի ցանկացա՞ծ, թե՛ միայն այն խմբակցությանն է օժտել Ազգային ժողովի մշտական հանձնաժողովի նախագահի լիազորությունների դադարեցման մասին Ազգային ժողովի որոշման նախագիծ ներկայացնելու իրավունքով, որին վերապահված է տվյալ մշտական հանձնաժողովի նախագահի պաշտոնը:

4. Սահմանադրական դատարանի իրավական դիրքորոշումները

4.1. Ըստ Սահմանադրության 2015 թվականի փոփոխությունների՝ խորհրդարանական կառավարման համակարգին անցնելու հանգամանքով պայմանավորված՝ բարձրացվեց խորհրդարանական փոքրամասնության դերակատարությունը: Այդ առնչությամբ, սահմանադրական մակարդակում ամրագրում ստացան նաև Ազգային ժողովի մարմիններում խորհրդարանական ընդդիմության ներկայացուցչության վերաբերյալ մի շարք դրույթներ (մասնավորապես՝ Ազգային ժողովի նախագահի տեղակալներից մեկի պաշտոնը վերապահվեց խորհրդարանական փոքրամասնությանը (տվյալ պաշտոնը զբաղեցնող անձն ընտրվում է ընդդիմադիր խմբակցությունների կազմում ընդգրկված պատգամավորների թվից), նախատեսվեց պատգամավորների ընդհանուր թվի առնվազն մեկ քառորդի պահանջով իրավունքի ուժով Ազգային ժողովի քննիչ հանձնաժողովի ստեղծում, որում տեղերը բաշխվում են խմբակցություններում ընդգրկված պատգամավորների թվի համամասնությամբ, և որում նախագահում է պահանջը ներկայացնող պատգամավորներից մեկը, ամրագրվեց Ազգային ժողովի խմբակցությունների միջև մշտական հանձնաժողովների նախագահների պաշտոնների բաշխման վերաբերյալ դրույթ՝ ելնելով խմբակցությունում ընդգրկված պատգամավորների թվի համամասնությունից, որը Ազգային ժողովի մշտական հանձնաժողովների նախագահների պաշտոններում ընդդիմադիր խմբակցությունների ներկայացվածության կարևոր երաշխիք է): Խորհրդարանական փոքրամասնությանը վերապահվեցին նոր լիազորություններ (ընդլայնվեց դրանց շրջանակը)՝ խորհրդարանական վերահսկողությունն առավել արդյունավետ իրականացնելու նպատակով:

Սահմանադրության 106-րդ հոդվածի 2-րդ մասին համապատասխան՝ մշտական հանձնաժողովներում տեղերը բաշխվում են խմբակցություններում ընդգրկված պատգամավորների թվի համամասնությամբ: Մշտական հանձնաժողովների նախագահների պաշտոնները խմբակցությունների միջև բաշխվում են խմբակցությունում ընդգրկված պատգամավորների թվի համամասնությամբ:

Ազգային ժողովի մշտական հանձնաժողովներում՝ խմբակցություններում ընդգրկված պատգամավորների թվի համամասնությամբ տեղերի բաշխման հարցի առնչությամբ հարկ է նշել, որ Սահմանադրության 106-րդ հոդվածի 2-րդ մասի առաջին նախադասությունն արտացոլված է Կանոնակարգի 11-րդ հոդվածի 2-րդ մասում: Կանոնակարգի 8-րդ հոդվածի 1-ին մասի 6-րդ կետին համապատասխան՝ խմբակցությունն իրավունք ունի Կանոնակարգով սահմանված կարգով Ազգային ժողովի հանձնաժողովում իրեն վերապահված տեղում նշանակելու խմբակցության անդամի, ինչպես նաև նրան փոխելու: Կանոնակարգի 11-րդ հոդվածի 3-րդ մասի համաձայն՝ խմբակցության անդամը խմբակցությանը վերապահված հանձնաժողովի անդամի տեղում նշանակվում, ինչպես նաև հանձնաժողովի կազմից դուրս է գալիս խմբակցության որոշմամբ, իսկ 5-րդ մասի համաձայն՝ խմբակցությունն իրավունք ունի թափուր թողնելու հանձնաժողովում իրեն վերապահված տեղը, ինչպես նաև փոխելու հանձնաժողովի կազմում ընդգրկված իր անդամին:

Վերոնշյալից բխում է, որ վերը հիշատակված սահմանադրական և օրենսդրական կարգավորումները, մասնավորապես, վերաբերում են *Ազգային ժողովի մշտական հանձնաժողովներում տեղերի բաշխմանը*, Ազգային ժողովի խմբակցությանը վերապահված մշտական հանձնաժողովի անդամի տեղում տվյալ խմբակցության անդամին նշանակելուն, նրան փոխելուն, հանձնաժողովի կազմից դուրս գալուն՝ տվյալ խմբակցության որոշմամբ:

Սահմանադրության 106-րդ հոդվածի 2-րդ մասի երկրորդ նախադասությունը վերաբերում է *Ազգային ժողովի մշտական հանձնաժողովների նախագահների պաշտոնների՝ խմբակցությունների միջև բաշխմանը*՝ խմբակցությունում ընդգրկված պատգամավորների թվի համամասնությամբ: Այդ առնչությամբ Կանոնակարգի 8-րդ հոդվածի 1-ին մասի 5-րդ կետին համապատասխան՝ խմբակցությունն իրավունք

ունի Կանոնակարգով սահմանված կարգով մշտական հանձնաժողովի նախագահի կամ նրա տեղակալի՝ իրեն վերապահված պաշտոնում առաջադրելու թեկնածու: Կանոնակարգի 138-րդ հոդվածը սահմանում է մշտական հանձնաժողովների նախագահների և նրանց տեղակալների ընտրությունների ընթացակարգը, համաձայն որի՝ նախ և առաջ, նույն հոդվածով սահմանված կարգով որոշվում է այն խմբակցությունը, որին վերապահվում է տվյալ մշտական հանձնաժողովի նախագահի, նրա տեղակալի պաշտոններում թեկնածուների առաջադրման իրավունքը: Ընդ որում, Կանոնակարգի 138-րդ հոդվածի 2-րդ մասին համապատասխան՝ թեկնածուների առաջադրման իրավունքը պահպանվում է մինչև Ազգային ժողովի լիազորությունների ավարտը: Սահմանված կարգի համաձայն՝ մշտական հանձնաժողովների նախագահների և նրանց տեղակալների պաշտոններում պատգամավորների կազմից թեկնածուների առաջադրման իրավունքը խմբակցությունների միջև բաշխվում է Ազգային ժողովի առաջին նստաշրջանի բացման օրը՝ ըստ յուրաքանչյուր պաշտոնի համար ստացված գործակցի, որը հաշվարկվում է Կանոնակարգի հիշյալ հոդվածով ամրագրված բանաձևով: Գործակիցների հաշվարկի սկզբում ամենամեծ գործակիցն ունեցող խմբակցությանը վերապահվում է մշտական հանձնաժողովների նախագահներից կամ նրանց տեղակալներից մեկի թեկնածուին առաջադրելու իրավունքը: Հաջորդ պաշտոնում առաջադրելու իրավունքը վերապահվում է մյուս խմբակցությունների համեմատ առավել մեծ գործակից ունեցող խմբակցությանը: Գործակիցների հաշվարկը կրկնվում է մինչև մշտական հանձնաժողովների նախագահների և նրանց տեղակալների՝ վերջին պաշտոնում թեկնածու առաջադրելու իրավունքը որոշելը:

Կանոնակարգի 138-րդ հոդվածի 5-րդ մասի համաձայն՝ մշտական հանձնաժողովների նախագահների և նրանց տեղակալների պաշտոններում թեկնածուների առաջադրման իրավունքը որոշելուց հետո խմբակցությունները կարող են փոխհամաձայնությամբ փոխանակել կամ միմյանց զիջել մշտական հանձնաժողովի նախագահի կամ նրա տեղակալի պաշտոնում թեկնածու առաջադրելու իրենց իրավունքը:

Կանոնակարգի 138-րդ հոդվածի 10-րդ մասին համապատասխան՝ եթե մշտական հանձնաժողովի նախագահը չի ընտրվում, ապա իրավասու խմբակցությունը

քվեարկությունից հետո՝ տասնօրյա ժամկետում, թափուր մնացած պաշտոնի համար առաջադրում է նոր թեկնածու, իսկ 12-րդ մասին համապատասխան՝ եթե խմբակցությունը Կանոնակարգով սահմանված ժամկետում մշտական հանձնաժողովի նախագահի կամ նրա տեղակալի՝ իրեն վերապահված թափուր պաշտոնում թեկնածու չի առաջադրում, ապա տվյալ պաշտոնում թեկնածու առաջադրելու իրավունքն անցնում է Կանոնակարգի 138-րդ հոդվածի 4-րդ մասով սահմանված կարգով խմբակցությունների գործակիցների հաշվարկի սկզբում ամենամեծ գործակիցն ունեցող խմբակցությանը:

Վերոնշյալից բխում է, որ վերը հիշատակված սահմանադրական և օրենսդրական կարգավորումները, մասնավորապես, վերաբերում են *Ազգային ժողովի մշտական հանձնաժողովների նախագահների պաշտոնների՝ խմբակցությունների միջև բաշխմանը*: Հատկանշական է, որ Կանոնակարգի 8-րդ հոդվածի 1-ին մասի 5-րդ կետով սահմանված է Ազգային ժողովի խմբակցության՝ մշտական հանձնաժողովի նախագահի իրեն վերապահված պաշտոնում թեկնածու առաջադրելու իրավունքը, իսկ Կանոնակարգի 138-րդ հոդվածում գործածված են «սահմանված կարգով որոշված խմբակցությունը», «խմբակցությանը վերապահված մշտական հանձնաժողովների նախագահների (...) պաշտոնների», «իրավասու խմբակցությունը», «իրեն վերապահված թափուր պաշտոնում» բառակապակցությունները:

Ելնելով վերոնշյալից՝ Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ Սահմանադրության 106-րդ հոդվածի 2-րդ մասում արտացոլված երկու նախադասություններից յուրաքանչյուրն ունի ինքնավար բովանդակություն (թեև երկու դեպքում էլ պետք է հաշվի առնվի խմբակցություններում ընդգրկված պատգամավորների թվի համամասնությունը). առաջինը վերաբերում է *Ազգային ժողովի մշտական հանձնաժողովներում տեղերի բաշխմանը՝ խմբակցություններում ընդգրկված պատգամավորների թվի համամասնությամբ*, որի առնչությամբ Կանոնակարգին համապատասխան՝ Ազգային ժողովի համապատասխան խմբակցությունն իրեն վերապահված մշտական հանձնաժողովի անդամի տեղում *նշանակում է* տվյալ խմբակցության անդամին և փոխում նրան, իսկ երկրորդը՝ *խմբակցությունների միջև Ազգային ժողովի մշտական հանձնաժողովների նախագահների պաշտոնների*

բաշխմանը՝ խմբակցությունում ընդգրկված պատգամավորների թվի համամասնությամբ, որի առնչությամբ օրենսդիրը Ազգային ժողովի մշտական հանձնաժողովների նախագահների և նրանց տեղակալների ընտրությունների գործընթացում այդ պաշտոններում թեկնածուների առաջադրման իրավունքով օժտել է Ազգային ժողովի ոչ թե ցանկացած, այլ կոնկրետ խմբակցությանը՝ գործածելով հիշյալ բառակապակցությունները: Միաժամանակ, օրենսդիրը երաշխավորել է Ազգային ժողովի համապատասխան խմբակցության՝ նշված պաշտոններում թեկնածուներ առաջադրելու իրավունքի պահպանումը մինչև Ազգային ժողովի լիազորությունների ավարտը՝ Կանոնակարգով սահմանելով նաև. «Եթե խմբակցությունը Կանոնակարգով սահմանված ժամկետում մշտական հանձնաժողովի նախագահի կամ նրա տեղակալի՝ իրեն վերապահված թափուր պաշտոնում թեկնածու չի առաջադրում, ապա տվյալ պաշտոնում թեկնածու առաջադրելու իրավունքն անցնում է (...) ամենամեծ գործակիցն ունեցող խմբակցությանը»:

Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ Ազգային ժողովի «Բարգավաճ Հայաստան» խմբակցությունը՝ որպես ընդդիմադիր խմբակցություն, Սահմանադրության 106-րդ հոդվածի 2-րդ մասի ուժով ունի Ազգային ժողովի համապատասխան մշտական հանձնաժողովի նախագահի պաշտոնում թեկնածու առաջադրելու սահմանադրական իրավունք, և տվյալ դեպքում նույնիսկ վիճարկվող անհատական իրավական ակտով Ազգային ժողովի համապատասխան մշտական հանձնաժողովի նախագահի լիազորությունների դադարեցումը չի հանգեցնում մշտական հանձնաժողովները ձևավորելիս տվյալ խմբակցության համար Սահմանադրությամբ երաշխավորված համամասնության կանոնների խախտման: Ընդ որում՝ Ազգային ժողովի խմբակցությունն իր կամահայտնությունը դրսևորում է մշտական հանձնաժողովի նախագահի՝ իրեն վերապահված պաշտոնում թեկնածու առաջադրելով (Կանոնակարգի 8-րդ հոդվածի 1-ին մասի 5-րդ կետ): Մշտական հանձնաժողովի նախագահի պաշտոնի ստանձնումը պայմանավորված է Ազգային ժողովի կամահայտնության (ընտրության) արդյունքով (Կանոնակարգի 138-րդ հոդված):

4.2. Կանոնակարգի 150-րդ հոդվածի 2-րդ մասին համապատասխան՝ Ազգային ժողովի մշտական հանձնաժողովի նախագահի լիազորությունների դադարեցման մասին Ազգային ժողովի որոշման նախագիծ ներկայացնելու իրավունք ունի խմբակցությունը:

«Նորմատիվ իրավական ակտերի մասին» օրենքի 16-րդ հոդվածի 8-րդ մասի համաձայն՝ եթե նորմատիվ իրավական ակտում բառը նշված է եզակի թվով, ապա դա տարածվում է նաև այդ բառի հոգնակիի վրա և ընդհակառակը, եթե տվյալ իրավական ակտով այլ բան նախատեսված չէ, կամ ուղղակի այլ բան չի բխում այդ իրավական ակտի բովանդակությունից: Այդ առնչությամբ, Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ Կանոնակարգով այլ բան նախատեսված չէ, հետևաբար՝ «Նորմատիվ իրավական ակտերի մասին» օրենքի 16-րդ հոդվածի 8-րդ մասի ուժով՝ Կանոնակարգի 150-րդ հոդվածի 2-րդ մասում ամրագրված «խմբակցությունը» բառը տարածվում է նաև այդ բառի հոգնակիի վրա:

Տվյալ դեպքում հարկ է պարզել նաև «Նորմատիվ իրավական ակտերի մասին» օրենքի 16-րդ հոդվածի 8-րդ մասում ամրագրված՝ «կամ ուղղակի այլ բան չի բխում այդ իրավական ակտի բովանդակությունից» պայմանի առկայությունը կամ բացակայությունը:

«Նորմատիվ իրավական ակտերի մասին» օրենքի 15-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ նորմատիվ իրավական ակտում միևնույն միտքն արտահայտելիս կիրառվում են միևնույն բառերը, տերմինները կամ բառակապակցությունները՝ որոշակի հերթականությամբ:

Կանոնակարգի ուսումնասիրությունից բխում է, որ վերջինիս 24, 38, 40, 96, 146-րդ և այլ հոդվածներում գործածված են «ընդդիմադիր խմբակցություն», 7, 24, 58, 146-րդ և այլ հոդվածներում՝ «կառավարող խմբակցություն», 137-րդ հոդվածում՝ «միայն ընդդիմադիր խմբակցություն», 3-րդ հոդվածում՝ «իր խմբակցությանը» արտահայտությունները, իսկ վերաբերելի մնացած հոդվածներում՝ «խմբակցություն» բառը՝ եզակիով/հոգնակիով:

Վերոգրյալից բխում է, որ «Նորմատիվ իրավական ակտերի մասին» օրենքի 15-րդ հոդվածի 2-րդ մասին համահունչ՝ օրենսդիրը Կանոնակարգում միևնույն

միտքն արտահայտելիս կիրառել է միևնույն բառերը, տերմինները կամ բառակապակցությունները: Այսինքն՝ եթե օրենսդիրը նպատակ հետապնդեր Ազգային ժողովի մշտական հանձնաժողովի նախագահի լիազորությունների դադարեցման մասին որոշման նախագիծ ներկայացնելու իրավունք վերապահել միայն տվյալ անձին՝ որպես հանձնաժողովի նախագահի թեկնածու առաջադրած խմբակցությանը, ապա հատուկ կնշեր հենց այդ խմբակցությանը:

Հարկ է նշել, որ Ազգային ժողովի մշտական հանձնաժողովի նախագահի թեկնածուի առաջադրման/ընտրության գործընթացում Ազգային ժողովի խմբակցության դերակատարության (ներգրավվածության) հարցի համատեքստում օրենսդիրը որոշակիացրել է, թե կոնկրետ դեպքում/իրավիճակում ո՛ր խմբակցության մասին է խոսքը՝ Կանոնակարգում գործածելով համապատասխան բառակապակցություններ: Մինչդեռ, Ազգային ժողովի մշտական հանձնաժողովի նախագահի լիազորությունների դադարեցման մասին Ազգային ժողովի որոշման նախագիծ ներկայացնելու իրավունքով օժտված սուբյեկտին նշելիս օրենսդիրը գործածել է «խմբակցություն» եզրույթը:

Հատկանշական է, որ Ազգային ժողովի նախագահին կամ նրա տեղակալին հետ կանչելու մասին Ազգային ժողովի որոշման նախագիծ ներկայացնելու իրավունքը ևս, Կանոնակարգի 149-րդ հոդվածի 1-ին մասին համապատասխան, վերապահված է Ազգային ժողովի խմբակցությանը, թեև Կանոնակարգի 137-րդ հոդվածի 3-րդ մասին համապատասխան՝ Ազգային ժողովի նախագահի տեղակալներից մեկի թեկնածուն կարող է առաջադրվել միայն ընդդիմադիր խմբակցության կազմում ընդգրկված պատգամավորների թվից (Ազգային ժողովի կազմից Ազգային ժողովի նախագահի տեղակալի մեկական թեկնածու առաջադրելու իրավունք ունեն խմբակցությունները):

Ելնելով վերոնշյալից՝ Կանոնակարգի 150-րդ հոդվածի 2-րդ մասով օրենսդիրն Ազգային ժողովի մշտական հանձնաժողովի նախագահի լիազորությունների դադարեցման մասին Ազգային ժողովի որոշման նախագիծ ներկայացնելու իրավունքով օժտել է բոլոր խմբակցություններին: Հետևաբար՝ Ազգային ժողովի մշտական հանձնաժողովի նախագահի լիազորությունների դադարեցման մասին Ազգային ժողովի

որոշման նախագիծ ներկայացնելու իրավունք ունի **ցանկացած խմբակցություն**, այլ ոչ թե միայն այն խմբակցությունը, որին վերապահված է տվյալ մշտական հանձնաժողովի նախագահի պաշտոնը:

4.3. Սույն գործի շրջանակներում Սահմանադրական դատարանն անհրաժեշտ է համարում անդրադառնալ նաև Ազգային ժողովի՝ 29.12.2020 թ. թիվ ԱԺՈ-014-Ա որոշումն ընդունելու և գործողության մեջ դնելու՝ Սահմանադրությամբ նախատեսված կարգի պահպանվածության հարցին:

19.04.2019 թ. ՍԴՈ-1454 որոշմամբ Սահմանադրական դատարանն արտահայտել է հետևյալ իրավական դիրքորոշումները. «Չնայած այն հանգամանքին, որ «Սահմանադրական դատարանի մասին» 2006 թվականի հունիսի 1-ի ՀՕ-58-Ն օրենքն այլևս չի գործում, և նոր՝ համանուն սահմանադրական օրենքը նման հատուկ կարգավորում չի պարունակում, այդուհանդերձ, հարկ է նշել, որ ՀՕ-58-Ն օրենքի 68-րդ հոդվածի 7-րդ մասի 2-րդ կետի համաձայն՝ ի շարս այլ չափանիշների, վիճարկվող իրավական ակտի սահմանադրականությունը գնահատելիս Սահմանադրական դատարանը հաշվի էր առնում նաև իրավական ակտն ընդունելու և գործողության մեջ դնելու՝ **Սահմանադրությամբ նախատեսված կարգի պահպանվածությունը**, իսկ նույն հոդվածի նույն մասի 5-րդ կետի համաձայն՝ պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինների և դրանց պաշտոնատար անձանց **լիազորությունների թույլատրելի սահմանները (...):**

Թեև հիշյալ դրույթը չի վերարտադրվել «Սահմանադրական դատարանի մասին» սահմանադրական օրենքում, քանի որ այն սահմանադրականության գնահատման մասնավոր դեպքերի թվարկում էր, և օրենսդիրն այդ հիմքով այլևս անհրաժեշտություն չի տեսել ոչ սպառիչ եղանակով թվարկելու առանձին մասնավոր դեպքեր, ակնհայտ է, որ նաև ներկայում, ի թիվս այլնի, որևէ օրենքի կամ Ազգային ժողովի որոշման ընդունման կամ գործողության մեջ դնելու՝ **միայն Սահմանադրությամբ նախատեսված կարգն է** սահմանադրականության գնահատման մասշտաբը, ինչպես նաև **Ազգային ժողովի** (Սահմանադրությամբ սպառիչ ամրագրված) **լիազորությունների թույլատրելի սահմանները**: Ուստի ակնհայտ է նաև, որ Սահմանադրական դատարանն իրավասու չէ գնահատել սահմանադրական կամ

սովորական օրենքների և իր ընդդատությանը վերապահված այլ իրավական ակտերի ցանկացած խախտումներ կամ դրանց համապատասխանությունը ոչ թե Սահմանադրությանը, այլ դրանց նկատմամբ գերակայող այլ իրավական ակտերին: Այդպիսի վերահսկողությունը հանրային իշխանության այլ մարմինների, հատկապես՝ այլ դատարանների իրավասության մեջ է: Հակառակ դեպքում՝ Սահմանադրական դատարանը կարող է ծանրաբեռնվել «Ազգային ժողովի կանոնակարգ» ՀՀ սահմանադրական օրենքի ցանկացած խախտումով կամ, օրինակ՝ Սահմանադրության 5-րդ հոդվածի 2-րդ մասի ուժով՝ այլ նորմատիվ իրավական ակտերի՝ իրենց հանդեպ գերակայող նորմատիվ իրավական ակտին համապատասխանությունը որոշելու վերաբերյալ վեճերով, որոնք դուրս են Սահմանադրական դատարանի սահմանադրական գործառույթի շրջանակներից:

Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ Ազգային ժողովի՝ իր կանոնակարգի համաձայն գործելու սահմանադրական պահանջի խախտումները կարող են Սահմանադրական դատարանում վեճի առարկա դառնալ միայն այդ խախտումների արդյունքում Սահմանադրության որևէ պահանջ խախտվելու դեպքերում:

Օրենքի (վիճարկվող այլ իրավական ակտի) սահմանադրականության գնահատման համար այդ օրենքը (իրավական ակտը) ընդունելու և գործողության մեջ դնելու՝ Սահմանադրությամբ նախատեսված կարգի պահպանվածության նշանակության խնդրին Սահմանադրական դատարանն իր որոշումներում ևս անդրադարձել է: Այսպես՝ 07.07.2015 թ. ՍԴՈ-1224 որոշմամբ Սահմանադրական դատարանը նշված խնդրի վերաբերյալ հետևյալ դիրքորոշումն է արտահայտել. «...օրենքների ընդունման խորհրդարանական կամ ինչպես հանրային քննարկումներ կազմակերպելու պահանջի տեսանկյունից՝ արտախորհրդարանական ընթացակարգերի ցանկացած խախտում անթույլատրելի է օրենսդրական գործընթացի շրջանակներում, անհամատեղելի է օրենսդրական գործունեության կանոնների հետ, սակայն այդ խախտումներից ոչ բոլորն են, որ սահմանադրականության տեսանկյունից սկզբունքային նշանակություն ունեն: **Վերջիններիս թվին են դասվում միայն այն կանոնների խախտումները, որոնք ուղղակիորեն հիմնված են Սահմանադրության պահանջների վրա, օրենքի ընդունման վերաբերյալ վերջնական որոշում**

կայացնելու համար որոշիչ նշանակություն ունեն և/կամ այնքան էական են, որ առանց այդ կանոնների պահպանման անհնար է արժանահավատորեն որոշել օրենսդրի իրական կամքը, հետևաբար՝ նաև օրենսդրի կողմից ներկայացվող ՀՀ ժողովրդի կամքը»:

Սահմանադրությամբ իրենց ամրագրումն են ստացել օրենսդրական գործունեության (Ազգային ժողովում օրենքների (որոշումների) ընդունման ընթացակարգին առնչվող) միայն հիմնական՝ առանցքային պահանջները: Դրանք առնչակցվում են, մասնավորապես, Ազգային ժողովի նիստերի հրապարակայնության (Սահմանադրության 101-րդ հոդված), իրավազորության (Սահմանադրության 102-րդ հոդված), օրենքների, այդ թվում՝ սահմանադրական օրենքների ընդունման համար անհրաժեշտ ձայների քանակի, քվեարկություններին մասնակցող պատգամավորների անհրաժեշտ նվազագույն քանակի (Սահմանադրության 103-րդ հոդված), օրենսդրական նախաձեռնության իրավունքի սուբյեկտների (Սահմանադրության 109-րդ հոդված), ինչպես նաև Հանրապետության նախագահի կողմից օրենքը ստորագրելու և հրապարակելու (Սահմանադրության 129-րդ հոդված) հետ կապված հարցերին, և իրենց էության մեջ կոչված են երաշխավորելու Ազգային ժողովի գործունեության լեգիտիմությունը»:

Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ Սահմանադրական դատարանի 07.07.2015 թ. ՍԴՈ-1224 և 19.04.2019 թ. ՍԴՈ-1454 որոշումներում ամրագրված իրավական դիրքորոշումները կիրառելի են նաև սույն գործով:

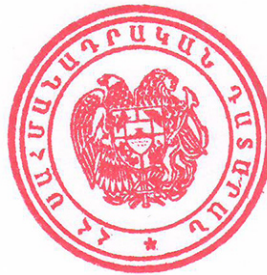
Վերոգրյալի հիման վրա Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ առկա չեն վիճարկվող Որոշումն ընդունելու՝ Սահմանադրության պահանջների այնպիսի խախտումներ, որոնք նշանակություն ունեն կամ կարող են ունենալ Որոշման ընդունման սահմանադրականության առումով, և որոնք հանգեցրել են այնպիսի իրավիճակի, երբ անհնար է արժանահավատորեն որոշել օրենսդրի իրական կամքը: Հետևաբար՝ վիճարկվող Որոշումը, նաև վերջինիս ընդունման՝ Սահմանադրությամբ նախատեսված կարգի պահպանվածության տեսանկյունից խնդրահարույց չէ:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից և հիմք ընդունելով Սահմանադրության 168-րդ հոդվածի 1-ին կետը, 169-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետը, 170-րդ հոդվածը, «Սահմանադրական դատարանի մասին» սահմանադրական օրենքի 63, 64 և 68-րդ հոդվածները՝ Սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. «Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի պատգամավոր Նաիրա Զոհրաբյանի՝ որպես Մարդու իրավունքների պաշտպանության և հանրային հարցերի մշտական հանձնաժողովի նախագահի լիազորությունների դադարեցման մասին» Ազգային ժողովի 2020 թվականի դեկտեմբերի 29-ի թիվ ԱԺՈ-014-Ա որոշումը համապատասխանում է Սահմանադրությանը:

2. Սահմանադրության 170-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ սույն որոշումը վերջնական է և ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Ա. ԴԻԼԱՆՅԱՆ

13 ապրիլի 2021 թվականի
ՍԴՈ-1587